

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2026-3-2>

УДК 332.1:338.2

JEL R11, R12, R58, I31

М. І. Мельник

доктор економічних наук, професор, завідувач відділу
просторового розвитку ДУ «Інститут регіональних
досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів
e-mail: mar.melnik@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8869-8666>

І. В. Лещук

кандидат економічних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу просторового
розвитку ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів
e-mail: ira_leschukh@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-0728>

ДОМІНАНТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОСТОРОВО-СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ У ВИМІРІ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Досліджено просторово-структурні трансформації соціально-економічного розвитку регіонів України та їхній вплив на резильєнтність якості життя населення в умовах повномасштабної війни. На основі порівняльно-просторового аналізу, оцінювання міжрегіональної варіації та структурних змін виявлено посилення територіальної нерівності економічних можливостей і фінансової спроможності громад, невідповідність між фактичним розміщенням населення та місткістю житла й базових послуг, житлову нестабільність, структурні диспропорції регіональних економік, нерівність доступу до соціальних послуг, порушення функціональної зв'язності та обмеження придатності окремих територій до безпечного проживання. Обґрунтовано сім взаємопов'язаних просторово-структурних домінант регулювання. Запропоновано диференціювати інструменти державної регіональної політики відповідно до функціонального типу території та фактичної траєкторії її розвитку, а також посилити результативну орієнтацію публічних інвестицій, структурну диверсифікацію економіки, демографічну адаптивність інфраструктури та функціональну зв'язність територій. Визначено практичні напрями імплементації домінант на загальнодержавному та регіональному рівнях. Обґрунтовано перехід від відтворення довоєнних просторових пропорцій до адаптивного регулювання, орієнтованого на потреби населення та функціональну спроможність територій.

Ключові слова: просторово-структурні трансформації, просторовий-розвиток, регіональний розвиток, резильєнтність, якість життя, територіальна нерівність, регіональна політика, публічні інвестиції.

Melnyk M. I., Leshchukh I. V. DOMINANTS IN THE REGULATION OF SPATIAL AND STRUCTURAL TRANSFORMATION IN REGIONAL SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT IN TERMS OF RESILIENCE AND QUALITY OF LIFE OF UKRAINE'S POPULATION

The article examines the spatial and structural transformations in the socio-economic development of Ukraine's regions and their impact on the resilience of quality of life under full-scale war. The study applies comparative spatial analysis, assessment of interregional variation, and analysis of structural changes to identify risks that exacerbate territorial differentiation. These include growing inequality in economic opportunities and the fiscal capacity of communities; a mismatch between the actual distribution of population and the capacity of housing and basic infrastructure; housing instability and unequal affordability; structural imbalances in regional economies; unequal access to social services; disruption to functional connectivity and life-support systems; and the prolonged functional unsuitability of some territories for safe residence, economic activity, and population return. The empirical results demonstrate that wartime spatial changes are multidirectional. Territories experiencing substantial population outflow suffer losses of economic, human, and infrastructural capacity, while recipient regions and large cities face increasing pressure on housing, public services, transport, and municipal infrastructure. The analysis shows that resilience cannot be assessed solely by the volume of resources mobilized or the scale of physical reconstruction. Rather, it depends on the ability of territories to preserve, adapt, and rapidly restore critical socio-economic functions under external shocks. On this basis, seven interrelated spatial and structural regulatory dominants are substantiated: territorially differentiated and adaptive regulation; structural diversification of regional and local economies; activation of endogenous potential and value chains; polycentric organization of socio-economic space; development of demographically adaptive housing and basic service infrastructure; ensuring the safety and environmental suitability of territories together with resilient life-support systems; and restoration of spatial integration and functional connectivity. The article proposes differentiating regional policy instruments according to the functional type of territory and its actual socio-economic trajectory, strengthening the outcome orientation of public investment, adapting financial and housing support to the actual population distribution, and coordinating regional and intermunicipal

investment decisions. The proposed approach shifts the focus of public regulation from reproducing pre-war spatial proportions to adapting regional development policy to the new geography of population, economic activity, risks, and functional relations. Policy effectiveness should therefore be evaluated through outcomes for people, including productive employment and income, housing affordability, access to basic services, the safety of the living environment, and continuity and recoverability of critical territorial functions.

Keywords: *spatial and structural transformations, spatial development, regional development, resilience, quality of life, territorial inequality, regional policy, public investment.*

Формулювання проблеми. Повномасштабна війна стала потужним чинником трансформації просторової організації соціально-економічного розвитку України. Масштабні руйнування, вимушене переміщення населення і бізнесу, зміна географії зайнятості та доходів, порушення транспортних, енергетичних і виробничих зв'язків, нерівномірне навантаження на житлову та соціальну інфраструктуру поглибили довоєнні територіальні диспропорції та сформували нові просторові асиметрії. У результаті спроможність регіонів і територіальних громад підтримувати базові умови життєдіяльності населення, адаптуватися до зовнішніх шоків і відновлювати втрачені функції дедалі більше визначається не окремими параметрами економічного розвитку, а поєднанням економічної, демографічної, інфраструктурної, безпекової та екологічної стійкості територій.

За таких обставин традиційний підхід до регіонального розвитку, орієнтований переважно на вирівнювання територіальних диспропорцій та відновлення окремих об'єктів, потребує переосмислення. Просторове переміщення населення та економічної активності змінює фактичний попит на житло, робочі місця, транспортну, комунальну та соціальну інфраструктуру, тоді як різна інтенсивність воєнних утрат і безпекових ризиків формує принципово відмінні траєкторії розвитку територій. Відтак однакові інструменти державної підтримки можуть мати неоднакову результативність у регіонах із різним функціональним типом, демографічною динамікою, структурою економіки та рівнем інфраструктурної спроможності.

Аналіз останніх досліджень. У сучасних дослідженнях регіонального розвитку резильєнтність дедалі частіше розглядається як спроможність територіальної соціально-економічної системи адаптувати структуру, використовувати внутрішній потенціал і формувати нові траєкторії розвитку. Відповідно змінюється також і розуміння інструментарію регіональної політики. У дослідженнях OECD акцентовано на доцільності переходу до place-based підходу [1], за якого інструменти регулювання адаптуються до специфічних структурних, демографічних, інфраструктурних та інституційних характеристик територій.

В українському науковому дискурсі проблематика резильєнтності регіональних соціально-економічних систем особливо актуалізувалася в умовах повномасштабної війни. О. Мульска зі співавторами [2] здійснили просторово-часове моделювання соціально-економічної резильєнтності регіонів України до різних типів шоків, зокрема соціально-політичної кризи 2014 р., пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення російської федерації.

Автори розмежовують безпосередні втрати та довгострокову адаптивну спроможність регіонів і доводять, що резильєнтність визначається як здатністю подолати наслідки шоків, так і демографічною стабільністю, інституційною спроможністю та наявністю адаптивних механізмів, необхідних для сталого повоєнного відновлення.

Дослідження Я. Санойка [3] також засвідчують неоднорідність регіональної резильєнтності українських областей і різні можливості адаптації їх до воєнних шоків, зокрема залежно від масштабу руйнувань, здатності бізнесу адаптуватися, релокації підприємств і зовнішньої підтримки.

Окремий напрям досліджень пов'язаний із соціальними, демографічними та фінансовими детермінантами резильєнтності якості життя. Г. Возняк та І. Сторонянська [4] розкривають теоретико-методологічні засади впливу фінансових чинників на здатність підтримувати якість життя населення за умов шоків впливів. Д. Шушпанов та А. Твердохліб [5] обґрунтовують регіональні відмінності соціально-демографічної резильєнтності України та необхідність урахування просторових диспропорцій відтворення людського потенціалу. Екологічний вимір резильєнтності якості життя розкритий І. Колодійчукі Ф. Кіпачем [6], які показують просторову неоднорідність екологічних загроз і природно-ресурсних передумов стійкості регіонів.

Проблеми структурної перебудови та просторової адаптації регіонів у контексті повоєнного відновлення досліджує В. Антонюк [7], обґрунтовуючи необхідність модернізації регіональних економічних комплексів і використання потенціалу смарт-спеціалізації. У документах OECD щодо відновлення України наголошується, що реконструкція має спиратися на територіально диференційовані потреби та активи регіонів і громад, їхню фінансову та інституційну спроможність, а також поєднувати загальнонаціональні пріоритети з place-based підходом на субнаціональному рівні [8].

Однак огляд сучасних досліджень дає підстави констатувати, що окремі складові резильєнтності регіонів та якості життя населення переважно досліджуються відносно відокремлено. Недостатньо розробленим залишається комплексний підхід до ідентифікації взаємопов'язаних просторово-структурних трансформацій, які змінюють здатність територій забезпечувати та відновлювати ключові параметри якості життя населення, та трансформації їх у систему конкретних домінант державного регулювання. Це зумовлює необхідність обґрунтування територіально диференційованого й адаптивного підходу до регулювання регіонального розвитку, який одночасно враховує функціональний тип і фактичну траєкторію розвитку території, зміни

розміщення населення та економічної активності, структурну спроможність економіки, доступність житла й базових послуг, функціональну зв'язність, а також безпекові та екологічні обмеження.

Метою статті є виявлення ключових просторово-структурних ризиків для резильєнтності якості життя населення України в умовах повномасштабної війни та обґрунтування домінант регулювання соціально-економічних трансформацій регіонів.

Основні результати дослідження. Сучасні просторово-структурні трансформації регіонів України в умовах війни супроводжуються формуванням низки ризиків, які безпосередньо впливають на здатність територій підтримувати та відновлювати належні параметри якості життя населення. Одним з найбільш виразних серед них є закріплення територіальної нерівності економічних можливостей та фінансової спроможності громад підтримувати базові умови життя населення. У 2021-2024 рр. коефіцієнт варіації кількості активних суб'єктів господарювання зріс із 80,1% до 85,9%, а акумульованого місцевими бюджетами ПДФО – із 73,9% до 86,6%. Крім того, у 2024 р. індекс акумульованого ПДФО західних регіонів¹ становив 639,1% від рівня 2013 р., тилових² – 574,0%, тоді як у регіонах активних бойових дій – лише 90,1% (рис. 1).

Окреслене підтверджує просторове зміщення підприємницької активності, робочих місць, трудового потенціалу та доходів населення до відносно безпечніших територій, послаблення економічної бази регіонів, найбільш уражених війною. Водночас недостатня структурна диверсифікованість локальних економік підвищує вразливість зайнятості та доходів населення.

Як свідчать дані [9], на кінець 2025 р. втрати сектору муніципальних послуг становлять приблизно 8,05 млрд дол. США (включно із втратами доходів місцевих бюджетів унаслідок переміщення населення). Додаткові витрати, пов'язані з новими послугами, зокрема для ВПО, оцінено приблизно у 2,3 млрд дол. США, або 29% втрат сектору. Простежується різка диференціація частки трансфертів у доходах місцевих бюджетів: у 2021-2024 рр. у тилових Тернопільській (-19,3 в. п.), Волинській (-14,7 в. п.), Чернівецькій (-14,0 в. п.) та Закарпатській (-13,9 в. п.) областях залежність від трансфертів зменшилася, тоді як у Луганській,

Херсонській і Донецькій областях вона суттєво зросла та становила у 2024 р. 60-88%. Потрібно підкреслити, що загалом у країні коефіцієнт варіації частки трансфертів у доходах місцевих бюджетів збільшився із 23,1% до 48,9%. Це означає територіально нерівну здатність ОМС фінансувати публічні послуги власним ресурсом, а отже, різну здатність підтримувати якість життя населення під час шоків. Відбувається розмежування територій на ті, що зберігають власну економічну та фінансову базу, та ті, що дедалі більше залежать від державної підтримки. Руйнування соціальної інфраструктури супроводжується відтоком кадрового потенціалу з територій високих безпекових ризиків [10].

Разом з посиленням територіальної нерівності економічних можливостей істотним чинником зниження резильєнтності якості життя населення стає просторова невідповідність між фактичним розміщенням населення та місткістю житла, інфраструктури й базових послуг. Масштабна зовнішня та внутрішня міграція супроводжується втратою трудового потенціалу, молоді та кваліфікованих кадрів. Понад 4,6 млн осіб на травень 2026 р. мали статус ВПО [11], а кількість вимушених мігрантів за кордоном на початок липня 2026 р. становила майже 5,7 млн осіб [12]. Частина громад, зокрема тилових сільських, фіксує скорочення населення на 8-16%, тоді як окремі великі міста та агломерації – приріст на 5-15% завдяки внутрішній міграції [13]. Тобто відносно безпечні та окремі прифронтові (насамперед Дніпропетровська та Харківська області) регіони перетворилися на центри концентрації ВПО, релокованого бізнесу, медичних, гуманітарних і логістичних функцій. Коефіцієнт варіації кількості декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги, що використовується як проксі фактичної присутності населення, зріс із 44,8% до 52,2%. Масштабні просторові переміщення суб'єктів економіки, з одного боку, підсилюють економічну та фінансову базу регіонів-реципієнтів, а з другого, – збільшують навантаження на житловий фонд, медичну й соціальну інфраструктуру, транспорт, комунальні системи та локальні ринки праці.

Масштабне внутрішнє переміщення населення формує нову географію попиту на житло, медичні, освітні, транспортні, соціальні та комунальні послуги. На початок вересня 2026 р. в Україні налічувалося понад 4,6 млн ВПО, а найбільша частина їх концентрувалася в Харківській (11,1%), Донецькій (на підконтрольній Україні території; 10,5%) та Дніпропетровській (10,3%) областях [11]. Одночасно зростає демографічна вага великих тилових міст і західних регіонів загалом, тоді як прифронтові території втрачають населення. Просторовий розрив між фактичним розміщенням населення та наявною місткістю інфраструктури де-факто знижує здатність систем життєзабезпечення оперативно адаптуватися до нової структури потреб.

Наслідком просторового перерозподілу населення та нерівномірного навантаження на житлову інфраструктуру стає також і закріплення житлової

¹До Західного регіону віднесено Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Рівненську, Тернопільську та Чернівецьку області. Ця група репрезентує тиловий Західний макрорегіон, який у період повномасштабної війни став одним із ключових просторів концентрації внутрішньо переміщеного населення, релокованого бізнесу, гуманітарної, логістичної та сервісної активності.

²До групи тилових регіонів віднесено області Західного та Центрального (Вінницьку, Житомирську, Київську, Кіровоградську, Полтавську, Хмельницьку, Черкаську області та м. Київ) регіону, а також Одеську область. Ця група сформована для узагальненого аналізу територій, які не належать до основної зони активних бойових дій і виконують функції відносно безпечного простору економічної, соціальної та логістичної адаптації.

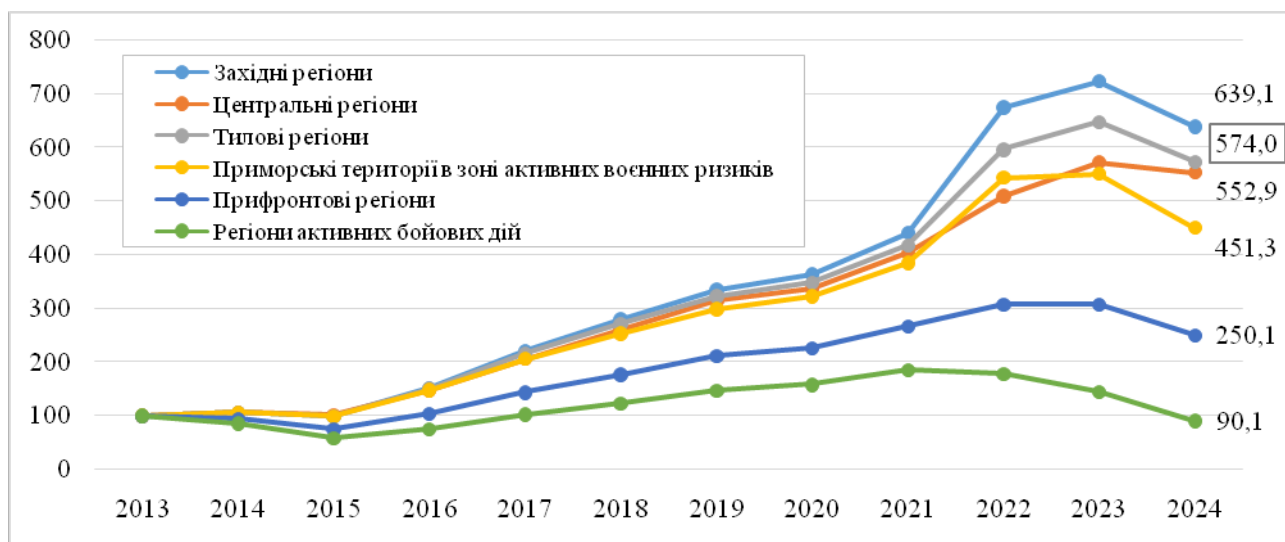

Рис. 1. Індекс траєкторії груп регіонів України за показником акумульованого ПДФО місцевими бюджетами, 2013-2024 рр., %

Джерело: побудовано авторами за даними Міністерства фінансів України.

нестабільності та територіальної нерівності економічної доступності житла. На кінець 2025 р. було пошкоджено або зруйновано приблизно 14% житлового фонду України, що торкнулося понад 3 млн домогосподарств [9]. На окремих прифронтових територіях масштаби пошкоджень перевищують 50% житлового фонду [14]. Руйнування житла безпосередньо погіршує матеріальні умови життя населення та стимулює його вимушене переміщення, збільшує витрати домогосподарств на оренду, формує довготривалу житлову нестабільність. Зокрема, понад половина ВПО (54%) проживає в орендованому житлі. Медіанне співвідношення орендної плати до доходу у ВПО на кінець 2025 р. становило 33%, тоді як у тих осіб, які повернулися до місць попереднього проживання – 23%, а у непереміщених – 25%. Половина ВПО-орендарів витрачала на оренду понад третину доходу, а 18% – понад половину доходу. 53% ВПО проживають у великих містах та їх передмістях, ще 27% – у містах. Тобто 80% ВПО концентруються в урбанізованому середовищі [9]. Це одночасно створює тиск попиту на житло та послуги в містах-реципієнтах. Як наслідок, у низці великих міст Західного регіону витрати на оренду наблизилися до критичної частки доходів домогосподарств. Зокрема, у 2025 р. в Ужгороді оренда однокімнатної квартири оцінювалася приблизно у 80% середньої заробітної плати [15]. У результаті знижується здатність населення зберігати сталі умови проживання та резильєнтність якості життя загалом.

На тлі посилення просторової нерівномірності економічної активності окремим ризиком для резильєнтності регіонів є зниження диверсифікованості структури економіки регіонів. Диверсифікована структура економіки є одним із ключових чинників резильєнтності територій, оскільки зменшує залежність зайнятості, доходів населення та місцевих бюджетів від функціонування окремих секторів і підвищує здатність адаптуватися до шоків і викликів. Авторські розрахунки рівня диверсифікованості економіки регіонів за структурою

обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) засвідчують суттєву просторову диференціацію відповідних процесів у 2021-2023 рр. (рис. 2).

У 2023 р. значення показника диверсифікованості понад 0,7 зафіксовано, зокрема, у Тернопільській, Хмельницькій, Вінницькій, Харківській, Кіровоградській, Полтавській, Івано-Франківській, Рівненській, Сумській та Миколаївській областях. Водночас у Донецькій області рівень диверсифікованості знизився на 0,15 п.; негативну динаміку зафіксовано також у Львівській, Закарпатській, Житомирській, Вінницькій, Одеській та Київській областях [10].

Посилення секторальної концентрації підвищує ризик одночасної втрати робочих місць і доходів населення, скорочення податкової бази місцевих бюджетів та звуження фінансових можливостей територій підтримувати належний рівень публічних послуг, що безпосередньо знижує резильєнтність якості життя населення. Утім, зростання формального рівня диверсифікованості в окремих прифронтових регіонах не обов'язково свідчить про посилення їхньої структурної резильєнтності, оскільки може бути наслідком руйнування або різкого скорочення раніше домінантних видів економічної діяльності.

Просторові диспропорції в розміщенні населення та інфраструктурній забезпеченості безпосередньо трансформуються в поглиблення територіальної нерівності доступу до базових соціальних послуг. Просторова нерівність доступу населення до освіти та охорони здоров'я посилюється внаслідок одночасної дії кількох чинників: фізичного руйнування соціальної інфраструктури, відтоку кадрового потенціалу з територій високих безпекових ризиків та концентрації населення і відповідного попиту на послуги у великих містах і регіонах-реципієнтах. У результаті на одних територіях звужується фактична спроможність мережі забезпечувати базові потреби населення, тоді як на інших зростає навантаження на соціальну інфраструктуру.

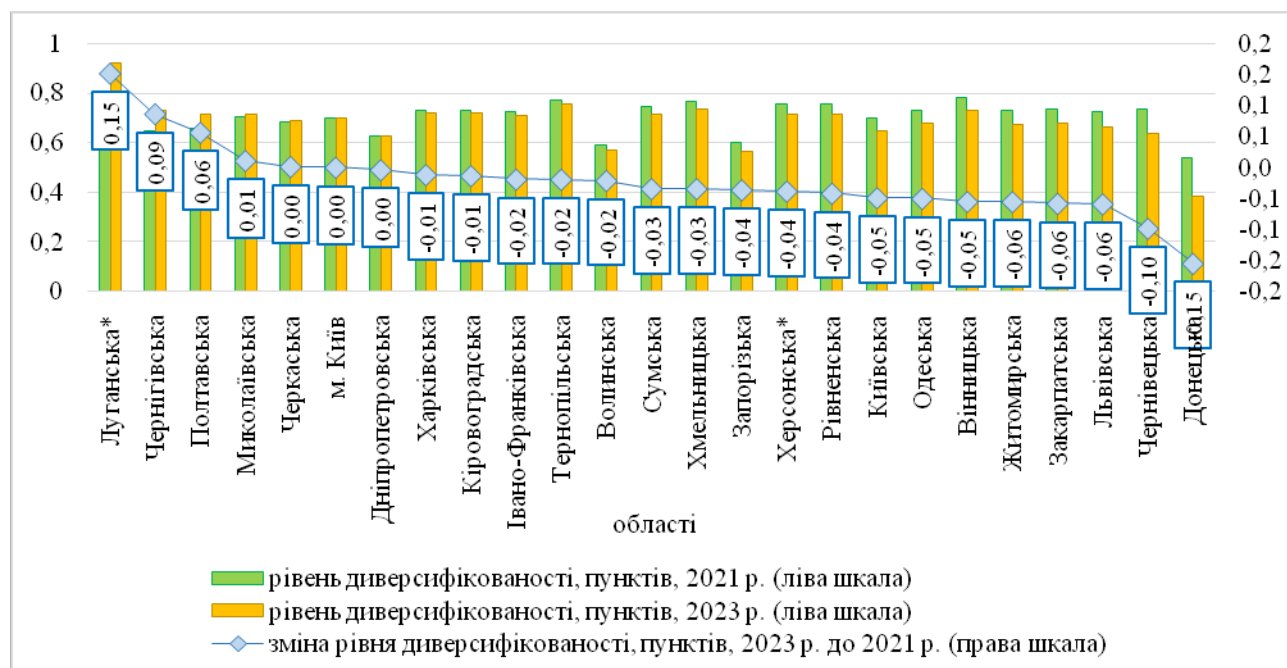

Рис. 2. Зміна рівня диверсифікованості економіки регіонів України як індикатора їхньої структурної резильєнтності (за обсягом реалізованої продукції, робіт, послуг), 2021 р. та 2023 р.

Примітки: (*) – через обмежену доступність статистичних даних в умовах тимчасової окупації та активних бойових дій окремі показники для Луганської та Херсонської областей за 2023 р. визначено авторами на основі оціночних розрахунків; (**) – ближче до 1 → вища диверсифікованість; ближче до 0 → вища монопрофільність.

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України.

Просторовий перерозподіл кадрового потенціалу особливо помітний у сфері охорони здоров'я. Найбільше скорочення кількості лікарів первинної медичної допомоги зафіксовано в Донецькій, Херсонській, Харківській та Луганській областях. Одночасно медичні ресурси та фактичне навантаження на систему дедалі більше концентруються у великих тилових і окремих прифронтових центрах, зокрема в містах Дніпрі та Харкові, які виконують функції медичних хабів і приймають значні потоки ВПО і постраждалих від бойових дій.

У секторі охорони здоров'я прямі пошкодження на кінець 2025 р. оцінюються в 1,83 млрд дол. США, економічні втрати – у 23,1 млрд дол. США, а потреби у відновленні та реконструкції у 2026-2035 рр. – у 23,6 млрд дол. США. Найбільші прямі пошкодження сконцентровані в Донецькій (604,3 млн дол. США), Луганській (262,2 млн дол. США), Дніпропетровській (254,4 млн дол. США) та Харківській (215,6 млн дол. США) областях. Водночас приблизно 65% вартості прямих пошкоджень припадає на лікарні загального профілю [9].

Значних руйнувань зазнала освітня інфраструктура: на кінець 2025 р. пошкоджено 4,8 тис. закладів освіти, з яких 491 повністю зруйновано. Прямі пошкодження сектору освіти і науки оцінюються у 13,9 млрд дол. США, а потреби у відновленні та реконструкції у 2026-2035 рр. – у 33,5 млрд дол. США. Найбільші прямі пошкодження сконцентровані в Харківській (5,26 млрд дол. США) та Донецькій (1,98 млрд дол. США) областях і м. Києві (1,22 млрд дол. США) [9], що засвідчує поглиблення просторової асиметрії доступу до базових соціальних послуг.

Важливо, що оцінювання потреб у відновленні має враховувати не лише масштаб воєнних пошкоджень, а й довоєнний дефіцит доступності та якості базових послуг, щоб відбудова враховувала попередні просторові диспропорції.

Отже, ризик полягає як у фізичній втраті окремих закладів соціальної сфери, так і в просторовому розходженні між потребами населення та фактичною спроможністю мережі соціальних послуг. На територіях відтоку населення поєднання руйнувань і кадрових утрат призводить до зниження доступності послуг, тоді як у регіонах і містах-реципієнтах зростання населення формує додаткове навантаження на наявну мережу. Тому відновлення соціальної інфраструктури має враховувати, крім масштабу воєнних пошкоджень, також і фактичне та прогнозоване розміщення населення, кадрове забезпечення закладів соціальної інфраструктури для вирішення проблем доступності та якості послуг.

Окремим виміром просторової вразливості регіонів є порушення функціональної зв'язності та стабільності систем життєзабезпечення. На кінець 2025 р. прямі пошкодження енергетичного сектору оцінено у 24,8 млрд дол. США, втрати – у 88,2 млрд дол. США, потреби – у 90,6 млрд дол. США [9]. Систематичні атаки на генерувальні потужності та мережі енергопостачання посилюють ризики тривалих перебоїв з електро-, тепло- і водопостачанням, зв'язком і функціонуванням соціальних об'єктів, що безпосередньо впливає на погіршення якості життя населення. У грудні 2025 р. в частині регіонів тривалість відключень сягала 13-22 годин на добу [9]. Крім того, в умовах війни суттєвого руйнування зазнала транспортна інфраструктура, а на окремих

прифронтових територіях фактично деградували системи громадського транспорту (на початок 2026 р. в Донецькій області було втрачено майже 60% громадського транспорту, а в Луганській – понад 70% [14; 16]). Для населення це зумовило ще й зниження повсякденної мобільності, а також обмеження доступу до робочих місць, медичних та соціальних послуг, освіти, адміністративних центрів і безпечних територій і, отже, знизило резильєнтність якості життя населення.

Серйозним проявом просторово-структурних наслідків війни є тривала функціональна непридатність частини територій для безпечного проживання, економічної діяльності та повернення населення. Потенційно небезпечними через мінування та нерозірвані боєприпаси залишаються приблизно 133 тис. км², або майже чверть території України [17]. У небезпечних районах та поблизу них проживає понад 6 млн осіб. За оцінками ООН, загальна кількість мін і нерозірваних боєприпасів може перевищувати 1 млн од. [18]. Мінне забруднення безпосередньо загрожує життю і здоров'ю населення, обмежує використання сільськогосподарських земель, транспортної та інженерної інфраструктури, стримує повернення населення та економічну активність. Тому навіть після припинення активних бойових дій деякі території можуть тривалий час залишатися функціонально непридатними для повноцінного відновлення життєдіяльності, що принципово обмежуватиме резильєнтність якості життя населення.

На березень 2026 р. зафіксовано 10 885 випадків шкоди довкіллю, а розрахунковий розмір збитків становив майже 6,4 трлн грн [19]. Приблизно 75% зафіксованих випадків екологічної шкоди внаслідок бойових дій припадає на прифронтові регіони [20]. Пошкодження промислових та енергетичних об'єктів, забруднення ґрунтів і вод, деградація екосистем, ризики ядерної та техногенної безпеки безпосередньо впливають на здоров'я населення, доступ до безпечної води та якість середовища проживання. Особливо показовим є руйнування Каховської ГЕС, яке створило загрозу для приблизно 80 населених пунктів і потенційно вплинуло на доступ до питної води майже 1 млн осіб [21]. Отже, екологічні наслідки війни перетворюються із локальної природоохоронної проблеми на довгостроковий фактор територіальної нерівності якості життя та обмеження повернення населення до місць попереднього проживання.

Узагальнення виявлених просторово-структурних ризиків та чинників резильєнтності якості життя населення дає підстави виокремити сім взаємопов'язаних домінант регулювання соціально-економічних змін у регіонах України (табл. 1). Реалізація їх передбачає зміщення акцентів державної регіональної політики з уніфікованого територіального регулювання та відтворення довоєнних просторових пропорцій до диференційованого, адаптивного та функціонально орієнтованого управління розвитком територій.

Таблиця 1

Просторово-структурні домінанти регулювання соціально-економічних змін у регіонах України в контексті зміцнення резильєнтності якості життя населення

Просторово-структурна домінанта	Ключовий напрям регуляторного впливу	Очікуваний ефект для резильєнтності якості життя
Територіально диференційоване та адаптивне регулювання	Диференціація інструментів регіональної політики відповідно до функціонального типу території, профілю ризиків, демографічної динаміки та фази реагування: стабілізація → адаптація → відновлення → структурна трансформація	Підвищення адаптивності територій та відповідності державної підтримки фактичним потребам населення
Структурна диверсифікація регіональних і локальних економік	Зменшення залежності від окремих підприємств, секторів, ринків і логістичних каналів; розвиток діяльності з високою економічною та соціальною віддачею	Стійкість зайнятості та доходів населення, розширення місцевої податкової бази, зниження вразливості до економічних шоків
Активізація ендегенного потенціалу та ланцюгів створення доданої вартості	Використання локальних ресурсів, розвиток підприємництва, переробки, виробничої кооперації та міжрегіональних економічних зв'язків	Зміцнення власної економічної та фіскальної бази територій, стабілізація зайнятості та доходів домогосподарств
Поліцентрична організація соціально-економічного простору	Використання потенціалу міст, агломерацій і полюсів зростання; розвиток вторинних центрів, міжмуніципальної взаємодії, транспортної та цифрової доступності	Поширення ефектів розвитку на периферію, розширення доступу до робочих місць і базових послуг, стримування периферизації
Демографічно адаптивна житлова інфраструктура і мережа базових послуг	Планування житла, комунальної, медичної, освітньої, соціальної та транспортної інфраструктури відповідно до фактичної і прогнозованої чисельності та структури населення	Збереження доступності базових послуг за умов міграційних і демографічних змін та можливість швидкого відновлення критичних функцій
Безпеково-екологічна придатність територій і резильєнтне життєзабезпечення	Розмінування, водна та екологічна безпека, мінімізація техногенних ризиків, автономність енергопостачання, резервування критичних систем	Безпечність проживання і повернення населення, безперервність базових умов життєдіяльності під час і після зовнішніх шоків
Просторова інтегрованість, згуртованість і функціональна зв'язність	Відновлення і адаптація транспортних, енергетичних, цифрових та економічних зв'язків; альтернативні маршрути; «останній кілометр»; міжрегіональна і міжмуніципальна співпраця	Зменшення просторової ізоляції та територіальної фрагментації, забезпечення доступу населення до послуг, ринків, робочих місць і ресурсів

Джерело: сформульовано авторами.

Реалізація визначених просторово-структурних домінант потребує інтеграції їх до чинних механізмів державної регіональної політики, стратегічного, просторового та інвестиційного планування. Водночас важливо здійснювати просторову диференціацію інструментів державної підтримки відповідно до функціональних типів територій, додатково враховуючи динамічний профіль безпекових, демографічних та інфраструктурних ризиків, а результативність політики оцінювати насамперед за збереженням і відновленням доходів населення, доступності житла, безперервності базових послуг, безпечності середовища проживання та швидкості відновлення критично важливих функцій територій.

На загальнодержавному рівні доцільно:

1. Диференціювати інструменти державної регіональної політики відповідно до функціонального типу територій і фактичної траєкторії їхнього соціально-економічного розвитку. Пріоритети підтримки мають визначатися з огляду на масштаби втрати або концентрації населення та економічної активності, стан локальної економічної бази, інфраструктурне навантаження та безпекові ризики. Це дасть змогу адаптувати державне втручання до реальної просторової неоднорідності наслідків війни, а не застосовувати уніфікований набір інструментів до територій із принципово різними умовами розвитку.

2. Посилити орієнтацію системи публічних інвестицій на результати для резильєнтності якості життя населення. Під час подальшого удосконалення процедур оцінювання та пріоритезації публічних інвестиційних проєктів і програм, визначених, зокрема, постановами Кабінету Міністрів України від 28.02.2025 р. № 527 [22] та від 08.07.2026 р. № 883 [23], доцільно враховувати чисельність населення, охопленого результатами проєкту, його вплив на зайнятість і доходи, доступність житла та базових послуг, а також спроможність забезпечувати безперервність і оперативне відновлення відповідної функції в умовах зовнішніх шоків.

3. Посилити територіальну адресність державних програм підтримки підприємництва, інвестицій та зайнятості. Пріоритет доцільно надавати територіям із втратою економічної та податкової бази, високою концентрацією безробіття, монопрофільною структурою економіки або значними демографічними змінами. Підтримку спрямовувати насамперед на структурну диверсифікацію, розвиток місцевої переробки і виробничої кооперації, створення продуктивних робочих місць та інтеграцію підприємств у міжрегіональні та європейські ланцюги створення доданої вартості.

4. Адаптувати механізми фінансової та житлової підтримки територій до фактичного розміщення населення. Під час визначення обсягів державної підтримки доцільно враховувати фактичне сервісне та інфраструктурне навантаження, спричинене його переміщенням. У житловій політиці пріоритети потрібно визначати з огляду на дефіцит придатного житла, економічну доступність, міграційне навантаження, наявність робочих місць, місткість

соціальної та комунальної інфраструктури та прогнозований попит. Для територій зі стійким припливом населення це передбачає передусім розвиток доступного та соціального орендного житла, для територій відновлення – синхронізацію житлового відновлення з відновленням економічної активності та інфраструктури, для територій зі стійким демографічним скороченням – ефективне використання та реновацію наявного житлового фонду.

5. Ураховувати функціональну зв'язність, безпекові та екологічні ризики під час пріоритезації відновлення територій. Перевагу доцільно надавати проєктам, які усувають критичні транспортні, енергетичні, цифрові та інші інфраструктурні розриви, зменшують ізольованість територій, забезпечують альтернативність маршрутів і джерел постачання та підвищують безперервність базових функцій. Відновлення має також ураховувати мінну, екологічну й техногенну безпеку, стан джерел питного водопостачання, забруднення територій та можливість подальшого безпечного господарського використання їх.

На регіональному рівні обласним державним (військовим) адміністраціям доцільно:

1. Диференціювати пріоритети регіонального розвитку як за функціональним типом територій, так і за фактичною траєкторією їхніх соціально-економічних змін. Під час актуалізації регіональних стратегій розвитку та формування середньострокових планів пріоритетних публічних інвестицій враховувати динаміку населення, зайнятості, підприємницької активності, доходної бази місцевих бюджетів, житлового й інфраструктурного навантаження, транспортної доступності та безпекових ризиків. Для територій зі скороченням населення та економічної бази акцентувати відновлення продуктивної зайнятості та базових функцій; для територій концентрації населення – нарощування сервісної та інфраструктурної спроможності; для економічно стійких територій – підвищення продуктивності, інноваційності та поширення ефектів розвитку на прилеглі території.

2. Передбачати в регіональних стратегіях та планах заходів інструменти структурної адаптації та диверсифікації регіональних і локальних економік. Їхніми пріоритетами мають бути розвиток місцевої переробки й виробничої кооперації, формування нових ланцюгів створення доданої вартості, інтеграція релокованих підприємств у регіональну економіку, міжрегіональна й транскордонна кооперація та адаптація професійної структури робочої сили до змін попиту. Результативність відповідних заходів доцільно оцінювати за створенням продуктивних робочих місць, динамікою трудових доходів, приватних інвестицій та зниженням залежності територій від окремих великих роботодавців або видів діяльності.

3. Забезпечувати просторову та функціональну узгодженість регіональних і міжмуніципальних інвестицій. Проєкти з відновлення або розширення житла, соціальної та комунальної інфраструктури, транспортного сполучення та інших базових систем

доцільно планувати відповідно до фактичної та прогнозованої чисельності населення, попиту на послуги, наявності робочих місць і спроможності суміжної інфраструктури. Для послуг та об'єктів міжмуніципального значення доцільно посилювати координацію співробітництва територіальних громад, зокрема у сферах громадського транспорту, водопостачання і водовідведення, поводження з відходами, професійної освіти, соціальних та реабілітаційних послуг. Критеріями результативності мають бути скорочення просторових розривів у доступі населення до послуг і робочих місць та підвищення безперервності функціонування відповідної інфраструктури.

Висновки. Проведене дослідження підтверджує, що повномасштабна війна поглибила наявні територіальні диспропорції соціально-економічного розвитку України, спричинила формування нової просторової конфігурації ризиків для резильєнтності якості життя населення. Її визначальними ознаками стали посилення нерівності економічних можливостей і фінансової спроможності територій, просторове розходження між фактичним розміщенням населення та місткістю житлової і соціальної інфраструктури, зниження економічної доступності житла, трансформація структури регіональних економік, поглиблення нерівності доступу до базових послуг, порушення функціональної зв'язності систем життєзабезпечення та тривала непридатність частини територій для безпечного проживання і відновлення економічної активності. Водночас просторові наслідки війни мають різноспрямований характер: на територіях значного відтоку населення поєднуються втрати економічної, кадрової та інфраструктурної спроможності, тоді як регіони й міста-реципієнти стикаються зі зростанням навантаження на житло, публічні послуги, транспортну та комунальну інфраструктуру.

Обґрунтовано систему взаємопов'язаних просторово-структурних домінант регулювання, що охоплюють територіально диференційоване й адаптивне управління, структурну диверсифікацію економіки, активізацію ендегенного потенціалу та ланцюгів створення доданої вартості, поліцентричну організацію соціально-економічного простору, формування демографічно адаптивної житлової та сервісної інфраструктури, забезпечення безпеково-екологічної придатності територій і резильєнтності систем життєзабезпечення, а також відновлення просторової інтегрованості та функціональної зв'язності. Реалізація відповідних завдань потребує узгодження державної регіональної політики зі стратегічним, просторовим та інвестиційним плануванням і переорієнтації оцінювання публічних втручань з переважного обліку використаних ресурсів та реалізованих проєктів на кінцеві результати для населення – збереження доходів і продуктивної зайнятості, економічну доступність житла, територіальну доступність базових послуг, безпечність середовища та безперервність критично важливих функцій територій.

Отже, зміцнення резильєнтності якості життя населення в умовах війни та повоєнного відновлення потребує не відтворення довоєнної просторової структури, а її адаптації до нової географії населення, економічної активності, ризиків і функціональних зв'язків. Саме відповідність масштабів і напрямів державного втручання фактичним та прогнозованим потребам різних типів територій має стати однією і головних передумов зменшення просторової нерівності та формування більш стійкої моделі регіонального розвитку України.

Список використаних джерел

1. *Place-Based Policies for the Future*. OECD. OECD Publishing, 2025. 147 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/e5ff6716-en>
2. Mulska O., Leshchukh I., Bil M., Baranyak I. *Ukraine's socio-economic resilience in the face of shocks: spatial and temporal modeling*. Ekonomski horizonti. 2026. Vol. 28(2). Pp. 117-136. DOI: <https://doi.org/10.5937/ekonhor2602117M>
3. Sanojca J. *Regional resilience of Ukrainian oblasts in the period of Russian invasion*. Regional Science Policy & Practice. 2026. Vol. 18(10). 100339. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.rspp.2026.100339>
4. Возняк Г. В., Сторонянська І. З. *Теоретико-методологічні засади дослідження фінансових чинників зміцнення резильєнтності якості життя населення*. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2025. Вип. 1(171). С. 9-17. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2025-1-2>
5. Shushpanov D., Tverdokhlib A. *Regional dimensions of socio-demographic resilience in Ukraine: assessment and spatial disparities*. Regional Aspects of Productive Forces Development of Ukraine. 2025. Vol. 1(30). Pp. 147-154. DOI: <https://doi.org/10.35774/rarrpsu2025.30.147>
6. Колодійчук І. А., Кіпчак Ф. Я. *Оцінювання екологічної складової забезпечення резильєнтності якості життя населення регіонів України в умовах зовнішніх загроз*. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2025. Вип. 3(173). С. 18-25. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2025-3-3>
7. Антонюк В. П. *Потреба відбудови економіки регіонів України та роль смарт-спеціалізації в її забезпеченні*. Вісник економічної науки України. 2024. № 1(46). С. 150-159. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1\(46\).150-159](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1(46).150-159)
8. *Rebuilding Ukraine by Reinforcing Regional and Municipal Governance*. OECD. OECD Publishing, 2022. 338 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/63a6b479-en>
9. *Ukraine: Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025*. Washington, D.C.: World Bank, 2026. 76 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf>
10. Melnyk, M. I., & Leshchukh, I. V. (2026). *Spatial asymmetry in changes to the socio-economic potential and resilience of Ukraine's regions amid full-scale war*. Rehional'na ekonomika [Regional Economy],

120(2), 5-16. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2026-2-1>

11. *Внутрішньо переміщені особи*. Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України. 2026. URL: <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo>

12. *Ukraine Refugee Situation*. Operational Data Portal. 2026. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

13. Мульська О. П., Біль М. М., Лещух І. В., Бараняк І. Є. *Міграційні ризики і потенціал відновлення соціально-економічної резильєнтності: точки біфуркації та інтеграції*: наук. доп. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2025. 84 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20250033.pdf>

14. Андрієнко Д., Горюнов Д., Маршалок Т., Нейтер Р., Піддубний І., Студеннікова І., Топольсков Д. *Звіт про непрямі фінансові втрати економіки внаслідок військової агресії Росії проти України до кінця 2026 року*. Київ: KSE Institute, 2026. 32 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2026/02/KSE-Institute_Losses-2026-Report-ua-2.pdf

15. *Підсумки 2025 року для ринку нерухомості*. ЛУН. 2026. URL: <https://lun.ua/stat/statistic-market-summary-0921>

16. Григоренко Ю. *Яких втрат завдала війна українській економіці та ГМК*. Gmk.center. 12.03.2026. URL: <https://gmk.center/ua/posts/iaki-vtraty-zavdala-vijna-ukrainskij-ekonomitsi-ta-hirnycho-metalurhijnomu-kompleksu>

17. *«Soul of Soil: справи з розмінованих полів»: в Україні стартує кампанія до Міжнародного дня просвіти з мінної небезпеки*. Урядовий портал. 04.2026. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/soul-of-soil-stravy-z-rozminovanykh-poliv-v-ukraini-startuie-kampaniia-do-mizhnarodnoho-dnia-prosvity-z-minnoi-nebezpeky>

18. *Площа замінованих земель в Україні перевищила територію Англії*. Букви. 26.08.2025. URL: <https://bukvy.org/ploshha-zaminovanyh-zemel-v-ukrayini-perevyshhyla-terytoriyu-angliyi>

19. *Наслідки збройної агресії росії: в Україні зафіксовано 10 885 випадків шкоди довкіллю на суму 6,4 трлн грн*. Міністерство економіки України. 17.03.2026. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/ddc09c85-a606-447e-b944-688f5c908f54?lang=uk-UA>

20. *Як бойові дії рф вплинули на довкілля України у 2025 році?* Ecoaction. 2026. URL: <https://ecoaction.org.ua/iak-bojovi-dii-rf-vplynuly-dovk-ua-2025.html>

21. *Потенційні довгострокові наслідки руйнування дамби Каховського водосховища: аналітична записка*. United Nations-Ukraine. 09.06.2023. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2023-06/Ukr_UN%20Ukraine%20Analytical%20note%20on%20long%20term%20impact%20of%20Kakhovka%20Dam%20destruction_ed.pdf

22. *Порядок оцінки публічних інвестиційних проектів та програм публічних інвестицій*. Затв.

постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2025 р. № 527. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2025-%D0%BF#n152>

23. *Порядок оцінки та пріоритезації середньострокових планів пріоритетних публічних інвестицій регіонів (територіальних громад), що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку*. Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 08.07.2026 р. № 883. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883-2026-%D0%BF#Text>

References

1. OECD. (2025). *Place-Based Policies for the Future*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/e5ff6716-en>

2. Mulska, O., Leshchukh, I., Bil, M., & Baranyak, I. (2026). *Ukraine's socio-economic resilience in the face of shocks: spatial and temporal modeling*. *Ekonomski horizonti* [Economic Horizons], 28(2), 117-136. <https://doi.org/10.5937/ekonhor2602117M>

3. Sanojca, J. (2026). *Regional resilience of Ukrainian oblasts in the period of Russian invasion*. *Regional Science Policy & Practice*, 18(1), 100339. <https://doi.org/10.1016/j.rsp.2026.100339>

4. Voznyak, H. V., & Storonyanska, I. Z. (2025). *Teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennya finansovykh chynnykiv zmitsnennya rezyllyentnosti yakosti zhyttya naseleння [Theoretical and methodological foundations of studying the financial factors of strengthening the resilience of the quality of life]*. *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny* [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine], 171(1), 9-17. <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2025-1-2> [in Ukrainian].

5. Shushpanov, D., & Tverdokhlib, A. (2025). *Regional dimensions of socio-demographic resilience in Ukraine: assessment and spatial disparities*. *Regional Aspects of Productive Forces Development of Ukraine*, 1(30), 147-154. <https://doi.org/10.35774/rarpsu2025.30.147>

6. Kolodychuk, I. A., & Kiptach, F. Ya. (2025). *Otsynuyannya ekolohichnoyi skladovoyi zabezpechennya rezyllyentnosti yakosti zhyttya naseleння rehioniv Ukrayiny v umovakh zovnishnikh zahroz [Assessment of the ecological component of ensuring the quality of life resilience in the regions of Ukraine under external threats]*. *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny* [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine], 173(3), 18-25. <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2025-3-3> [in Ukrainian].

7. Antoniuk, V. P. (2024). *Potreba vidbudovy ekonomiky rehioniv Ukrayiny ta rol' smart-spetsializatsiyi v yiyi zabezpechenni [The need to rebuild the economy of the regions of Ukraine and the role of smart specialization in its provision]*. *Visnyk ekonomichnoyi nauky Ukrayiny* [Herald of the Economic Sciences of Ukraine], 1(46), 150-159. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1\(46\).150-159](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1(46).150-159) [in Ukrainian].

8. OECD. (2022). *Rebuilding Ukraine by Reinforcing Regional and Municipal Governance*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/63a6b479-en>
9. World Bank. (2026). *Ukraine: Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025*. Washington, D.C. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf>
10. Melnyk, M. I., & Leshchukh, I. V. (2026). *Spatial asymmetry in changes to the socio-economic potential and resilience of Ukraine's regions amid full-scale war*. *Rehional'na ekonomika [Regional Economy]*, 2, 5-16. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2026-2-1>
11. Information and Computing Center of the Ministry of Social Policy, Family and Unity of Ukraine. (2026). *Vnutrishn'o peremishcheni osoby [Internally displaced persons]*. <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo> [in Ukrainian].
12. Operational Data Portal. (2026). *Ukraine Refugee Situation*. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
13. Mulska, O. P., Bil, M. M., Leshchukh, I. V., & Baraniak, I. Ye. (2025). *Mihratsiyni ryzyky i potentsial vidnovlennya sotsial'no-ekonomichnoyi rezyl'yientnosti: tochky bifurkatsiyi ta intehratsiyi [Migration risks and the potential for restoring socio-economic resilience: bifurcation and integration points] (Scientific report)*. Lviv: State Institution «M. I. Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine». (Series «Problems of Regional Development»). <https://ird.gov.ua/irdp/p20250033.pdf> [in Ukrainian].
14. Andriyenko, D., Horyunov, D., Marshalok, T., Neyter, R., Piddubnyy, I., Studennikova, I., & Topolskov, D. (2026). *Zvit pro nepryami finansovi vtraty ekonomiky vnaslidok viys'kovoyi ahresiyi Rosiyi proty Ukrayiny do kintsya 2026 roku [Report on indirect financial losses of the economy due to Russia's military aggression against Ukraine through the end of 2026]*. Kyiv: KSE Institute. https://kse.ua/wp-content/uploads/2026/02/KSE-Institute_Losses-2026-Report-ua-2.pdf [in Ukrainian].
15. LUN-UA. (2026). *Pidsumky 2025 roku dlya rynku nerukhomosti [Results of 2025 for the real estate market]*. <https://lun.ua/stat/statistic-market-summary-0921> [in Ukrainian].
16. Hryhorenko, Yu. (2026, Mar 12). *Yakykh vtrat zavdala viina ukrainskii ekonomitsi ta HMK [What losses the war caused to the Ukrainian economy and the mining and metals sector]*. GMK Center. <https://gmk.center.ua/posts/iaki-vtraty-zavdala-vijna-ukrainskij-ekonomitsi-ta-hirnycho-metalurhijnomu-kompleksu> [in Ukrainian].
17. Government Portal-UA. (2026, Apr 03). «*Soul of Soil: stravy z rozminovanykh poliv*»: v Ukrayini startuye kampaniya do Mizhnarodnoho dnya prosvity z minnoyi nebezpeky [«*Soul of Soil: dishes from demined fields*»: Ukraine launches a campaign for the International Day for Mine Awareness]. <https://www.kmu.gov.ua/news/soul-of-soil-stravy-z-rozminovanykh-poliv-v-ukraini-startuie-kampaniia-do-mizhnarodnoho-dnya-prosvity-z-minnoi-nebezpeky> [in Ukrainian].
18. Bukvy. (2025, Aug 08). *Ploshcha zaminovanykh zemel' v Ukrayini perevyschyla terytoriyu Anhliyi [The area of mined land in Ukraine exceeded the territory of England]*. <https://bukvy.org/ploshha-zaminovanykh-zemel-v-ukraini-perevyschyla-terytoriyu-angliyi> [in Ukrainian].
19. Ministry of Economy of Ukraine. (2026, Mar 17). *Naslidky zbroynoyi ahresiyi Rosiyi: v Ukrayini zafiksovano 10 885 vypadkiv shkody dovkillu na sumu 6,4 trln hrn [Consequences of Russia's armed aggression: 10,885 cases of environmental damage worth UAH 6.4 trillion recorded in Ukraine]*. <https://me.gov.ua/News/Detail/ddc09c85-a606-447e-b944-688f5c908f54?lang=uk-UA> [in Ukrainian].
20. Ecoaction-UA. (2026). *Yak boyovi diyi rf vplynuly na dovkillu Ukrayiny u 2025 rotsi? [How did Russia's hostilities affect the environment of Ukraine in 2025?]*. <https://ecoaction.org.ua/iak-bojovi-dii-rf-vplynuly-dovk-ua-2025.html> [in Ukrainian].
21. United Nations-Ukraine. (2023, Jun 9). *Potentsiyni dovhostrokovy naslidky ruynuvannya damby Kakhov's'koho vodoskhovyschcha [Potential long-term consequences of the destruction of the Kakhovka Reservoir dam] (Analytical note)*. https://ukraine.un.org/sites/default/files/2023-06/Ukr_UN%20Ukraine%20Analytical%20note%20on%20long%20term%20impact%20of%20Kakhovka%20Dam%20destruction_ed.pdf [in Ukrainian].
22. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025, Feb 28). *Poryadok otsinky publichnykh investytsiynykh proektiv ta prohram publichnykh investytsiy [Procedure for the evaluation of public investment projects and public investment programmes] (Resolution No 527)*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2025-%D0%BF#n152> [in Ukrainian].
23. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2026, Jul 8). *Poryadok otsinky ta priorytetyzatsiyi seredn'ostrokovykh planiv priorytetnykh publichnykh investytsiy rehioniv (terytorial'nykh hromad), shcho mozhut' realizovuvatysya za rakhunok koshtiv derzhavnogo fondu rehional'noho rozvytku [Procedure for the assessment and prioritization of medium-term plans for priority public investments of regions (territorial communities) that may be implemented using the State Regional Development Fund] (Resolution No 883)*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883-2026-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Статтю підготовлено в межах виконання НДР «Домінанти соціально-економічного структурування резильєнтності якості життя населення в регіонах України в умовах зовнішніх загроз (у межах комплексного проекту «Домінанти структурування резильєнтності якості життя населення України в умовах зовнішніх загроз», номер державної реєстрації 0125U000478).

Надійшло 31.08.2026 р.
Прийнято до друку 04.09.2026 р.
Опубліковано 30.09.2026 р.